

הלכות פסח סימן תסו תסח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק פא]

דכצלי לקלי עלמא יש להקמיר יתור¹⁰⁶.

106) כלומר, לגבי חיטה שנמצאה על תרנגולת מלוחה, הברא השריע לעיל (סיד) שתי דעות, יש סוברים שדי בקליפה כבשאר איסורים, ויש סוברים שאף על פי שבשאר איסורים די בקליפה, בחמץ צריך להעמיק כל סביבותיה, לפי שחמץ אוסר במשהו, ומשהו מהחיטה נבלע מעבר לכדי קליפה ומתפשט בכל סביבותיה, ואילו כאן לגבי חיטה שנמצאה בתרנגולת צליה, כתב השריע רק דעה אחת שיש להעמיק כל סביבות החיטה, והיינו משום שהצליה חמורה מהמליחה, ולדעת הכל יש להחמיר ולומר שעל ידי הצליה נבלע משהו מהחיטה מעבר לכדי קליפה.

[משנ"ב סמ]

ואחר-כך מפעפע החטה משהו בכל התרנגולת¹⁰⁷.

107) ראה מה שכתבנו לעיל (סיק עג).

[משנ"ב ס"ק פב]

מה שאין בן בשאר איסורים¹⁰⁸.

108) כלומר, בשאר איסורים אף כשאין בתרנגולת ששים כנגד האיסור, אין ההיפוך אוסר את כולה. ובטעם הדבר כתב המג"א (סיק לה), שהיפוך השיפוד אינו גורם שטעם החיטה יתפשט בכל התרנגולת, אלא שמשוהו מומנה יתפשט בכל התרנגולת, ולפיכך בחמץ שאוסר במשהו, אוסר ההיפוך את כל התרנגולת, אבל בשאר איסורים אין ההיפוך אוסר את כל התרנגולת.

אולם המגן האלף (סיק כג) כתב שלדעת הסוברים שהאיסור מתפשט על ידי היפוך השיפוד, כל הטעם מתפשט בכל התרנגולת, ולא רק משהו ממנו, אלא שבחמץ הואיל והוא איסור חמור [ואוסר אפילו במשהו] החמיר השריע כדעה הסוברת שהיפוך גורם להתפשטות הטעם, ולא החמיר כן בשאר איסורים.

[משנ"ב ס"ק פד]

והתקוריים מקל בדיקתם¹⁰⁹.

109) ובטעם הדבר ביאר שב (ביאורים ס"ק טז) על פי מה שכתב השי"ך (ירד סי' קה ס"ק ט) שבאיסור בלוע לא אומרים שהיתר שמן מפטם אותו, ואף כאן טעם החיטה שבלוע בתרנגולת הראשונה אינו מתפשט על ידה, וממילא אינו יכול להתפשט לתרנגולת אחרת על ידי השיפוד. ונאם על פי שהתרנגולת הראשונה מפטמת את החיטה, וכפי שכתב המשגיב לעיל (סיק פא), מ"מ מה שנבלע בה אינו מתפשט כיון שהיא בלוע.

[שעה"צ ס"ק קטז]

דאוקרת איתן רק גדי קליפה¹¹⁰.

110) המחצה"צ לעיל סי' תנא ס"ק קלח, שאם רזו מצה במרדה שבלוע בחמץ שמן, רק כדי קליפה מהמצה נאסרת, ואף כאן אין בכח השיפוד שבלע את טעם החיטה להבליע בתרנגולת האחרת יותר מכדי קליפה. [וראה מחצה"ש שב שהביא בשם השי"ך (ירד סי' קה ס"ק כג) שהסתפק בדיון זה, כדבר דיתר רחמ שנגע בכלי שבלוע באיסור שמן, אם הוא בולע את האיסור בבולו או רק בכדי קליפה].

[משנ"ב ס"ק פו]

דאין צלי אוסר יתור מקדי קליפה¹¹¹.

111) ואף על פי שקיימא לן (שריע ירד סי' קה ס"ד) שצלי אוסר כדי נטילה, מימ כתב הדעת תורה שבין שהדין להחשיב את ההבדל כצלי אינו אלא חומרא בעלמא וכפי שכתב השעה"צ (סיק קטז), הקילו שדי בקליפה. [אכן, ראה שם שבתחילה כתב בשם הפמ"ג לעיל (סי' תנא א"א ס"ק לו) שמצינו כמה פעמים בפוסקים ובגמרא שכתבו כדי קליפה; ההכונה היא ליכוד נטילה].

[שעה"צ ס"ק קמט]

ובחקי יעקב חסר איה פבוח¹¹².

112) כלומר, החק יעקב (סיק נד) אחר שהביא את דברי הבי"ח הסובר שלדעת הרמ"א בשנמצאת החיטה בופק כל התרנגולת אסורה [כמוכא בשעה"צ (סיק קמז)], כתב שהאליהו זוטא הכריע לאסור באכילה ולהחזיר בהנאה, ומשמע שהאליהו זוטא מחמיר כשהחיטה נמצאת בתוך הופק, אולם האליהו זוטא (סיק כג) כתב במפורש שכשהחיטה נמצאת בתוך הופק רק הופק אסור, ורק כשהיא נמצאת מחוץ לופק כתב שיש לאסור באכילה ולא בהנאה, ולפיכך כתב השעה"צ שיש טעות סופר בדברי החק יעקב.

סימן תסח

שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר הצות

[משנ"ב ס"ק א]

ויום שמביאין קרבן הוא כיום-טוב¹ ולכן אסור מדברי סופרים במלאכה², ואפילו פומן הנה דליפא קרבן, צדין האסור במקומו שומד³.

1) וענין זה לענין איסור תענית באיסורו חג של שבועות, כתב לקמן (סי' תצד ס"ק ו) שהוא משום שכשחל שבועות בשבת היו מקריבים את קרבנות החגיגה והראיה אחר השבת, ויום הקרבת הקרבנות הוא כעין יום טוב.

ואף מי שהיה פטור מהקרבת קרבן פסח, כגון שרר בחוץ לארץ, כתב השריע הרב (סי'א) שמימי אסור הוא בעשיית מלאכה, כיון שהוא יום טוב לרוב ישראל שמקריבים בו קרבן פסח.

2) ומטעם זה, כתב לקמן (סי' תקמח ס"ק לא) לגבי אבל שפגע בו הרגל בתוך שלשים יום לקבורה, שרק בשאר ערבי יום טוב אינו מותר לרחוץ וכן לכבס ולהסתפר אלא סמוך לערב, אבל בערב פסח כבר מחצות היום שהוא זמן שחיתת הפסח מותר ברחיצה וכיבוס, ומפני שהוא יום טוב האסור במלאכה. הוסיף, שלגלח מותר אפילו קודם הצות, כיון שלאחר מכן הרי אסור לגלח לכל אדם, וכיון שדין כיבוס הוא כדיון תגלחת, דעת הגרש"ז אייערבך (ששי"כ פס"ה הע' רמה) שכבר קודם הצות מותר לו לכבס, ולכן ביאר שמה שכתב במשגיב (שם) שמותר בכיבוס תיכף אחר הצות, אין כוונתו להתיר לו לכבס [שהרי הכיבוס מותר לאבל מיד לאחר השבעה], אלא להתיר לבישת בגד המכובס, שלענין זה אומרים שבערב פסח פקעה אבילות של שלושים.

3) ובטעם הדבר שלא התבטל האיסור אף בזמן הזה שאין קרבן פסח, כתב המג"א (סי' א) שאיסור מלאכה ביום שמקריבים בו קרבן הוא דבר שנקבע על ידי קיבוץ חכמים שנמנו וגמרו כך בכל המקומות, ואין אפשר להתיר איסור זה בלי מנין אחר של חכמים.

[ביה"ל ד"ה מחצות]

ולפי טעם זה אפילו קשהל פסח קמוצא שבת פסין יש לנהר שלא לעשות מלאכה מחצות⁴.

4) וטעם נוסף כתב הפני יהושע (פסחים ג, א ד"ה מקום), משום שערב פסח נקרא מועד שנאמר (ויקרא כג ד): "אלה מועדי ה' מקראי קודש", ובסמוך לפסוק זה נאמר (שם ה): "יחדוש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערבים פסח לה'", ומכאן נלמד שיש לאסור מלאכה בערב פסח אחר הצות כמו בחול המועד. ואף לפי טעמו יודה מותר לעשות מלאכה בערב שבת, כיון שאינו מקרא מועד.

באר הטולה ער

ד טור בשם הרומח
ה שם קישב הראיש
אביו ו הרין סוף
פרק ב דפסחים,
ובאר שם רמב
בבבלי, ויאר הנפס
תשיב קליפה ז טור
בשם אביו הראיש
דאין לקמר אסר
מטקאה, ודענן
אסור לא נבי עפול,
וכן כתבו החוטפות
בבבלי ציו ומרדכי
באר ב דפסחים ומהות פסוקי באר א בשם סיד א משנה פסחים ב ב שם פסוקא

הלכות פסח סימן תסו תסח

(מא) פגעפיעו לפי אמר הדעת. יגיש אוסרים את פלה, (מב) לפי שפשמחפכים (מג) השפוד (מג) מתפשט הטעם בכל התרנגולת. הוכן יש מי שאוסר כל התרנגולות העליות עמה באותו שפוד (סד) הנוגעות (מג) זו כזו, (פה) פי על ידי הפוף השפוד מתפשט מזה לזה: טז יתשה או שעורה שגמצאת גופק העוף לאסר שההקבו אותו, (פו) העוף (מד) [מל] מפר, והתשה והשעורה (פז) צריך לשקפם, (פח) דלא חשיבי כמעפלים:

תסח שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר הצות, ובו י' טעיפים:

א * העושה מלאכה בערב-פסח (א) * מתצות ולמעלה (ב) * משמתין אותו, ואפלו לעשות

שערי תשובה

נתקבחה לש לקל אפלו באכילה, ע"ש: [מל] מפר, עין בה"ט, וכן פקוקט טובי
עין שקסוף וזר לסגמים שקבב שצריך איה נמים לזם פסח לקנות עושה שצריך
לו לכל הפסח ולהאכילם מעת קנזתם דתן וארו שאין מתמיעין (ועין לעיל סימן
חסו שפבאר שאפלו בפסח מפר לתן שעורים לזקמולו, ואפשר דתקם מיר שאין
רצה לשחטה ביו"ט, וכן שקבב בטל כמ"ש הרמ"א, רע"ש בבה"ט בשם הח"י,
איכ הר"ל כבו חסן כביר, משא"כ פאו שרצה לשחט עופות אלו ביו"ט יש להחמיר
פנה), וכבר נאיתי לב א' פכתי שצדד לאסר לקנות פתגלח בחוף הפסח, שאם

ולא אמרין דהבליעה הולכת בכל המלי כמ"ש סימן עב, דהתם מרי בבשול, וא"כ אם התרנגולת שמנה אפלו אינן נוגעות אוסרת הכל, מ"א, ומ"מ
באניה כמקצת כל דאין להחמיר, ח"י, כמב בשכנה"ג: מעשה בא לדי בליל ד של פסח שנעלו שני תרנגולות ונמצא באחת מןן שעורה שאינה מקבצת,
וצניתי שנתקן מקום שפועו לפי אמר הדעת ונשליקנו ויאכל השאר, ואמר שפכר נחמכו להחיות עם האחרות ואינם ידעים הין הוא והמחיה הכל, ע"ש,
ולשיתחו אולי פמשיל בסי"מ מ, אכן דעת שאר אחרונים אינן כן כמ"ש, ועין בתשובת חכם צבי סימן פו ומשבוה"י יצקב ח"ב סימן יז: (מז) מפר, ואפלו
קליפה א"צ, דהנפק הוא במקום קליפה, ונפ"ח פסק להחמיר לאסר כלה, וא"ו הכרע לאסר באכילה ולהחמיר בהנאה, ואשר אחרונים טספמים להחמיר

באר הלכה

וכמב בעלת-שפת, דחתיכה שיש בה ספק אם נגע פלל באמה חתיכה
שמצא בה חשה, אפלו קליפה אינו צריך:
* מתצות ולמעלה, עין משנה ברורה, והוא על-פי הירושלמי שהביאוהו
הפוסקים דהטעם משום שחיתת הפסח, ולפי זה אם חל פסח במוצאי-
שבת מפר במלאכה מעקר הדין עד הנוחה כיון דשחיתת הפסח הוא למחר
בשבת, והמו שקבב ממקרה"ל, ורש"י פרש עוד טעם, כדי שלא יהא טורד במלאכה
וישכח בעור טעמו וכי ותקון מצה לצדף הלילה וכי, ולפי טעם זה אפלו קשתל
פסח במוצאי-שבת גס"פן יש לחמיר שלא לעשות מלאכה מתצות⁽¹⁾, שהרי טורד

ואחרונים: (סד) הנוגעות זו כזו, ואם אינן נוגעות אינן אוסרות, ולא אמרין דהבליעת-משהו הולך ומתפשט מזה לזה על-ידי
השפוד, ואם התרנגולת שמנה, אוסרת (קמו) הכל אפלו אינן נוגעות [מגן אברהם], והמקור-חיים מקל בדבר⁽¹⁰⁾, ואפלו לדעת המגן-
אברהם אין להחמיר בזה אלא במקבצת (קמו) ולא בנתרפקה: (פה) פי על ידי הפוף וכזו, ובלא הפוף מפרות האחרות אפלו בלי
קליפה, וכתב הפרי-מגדים, דלפי דעת הרב לעיל יש להורות דצלי לא גרע ממליחה, ואף כשהתרנגולת פחוש לגמרי אוסרה פלה
ואפלו בלא הפוף השפוד, אכל אסרות יש להחמיר בהפסד מרבה בנדע שלא הפך השפוד: טז (פו) העוף מפר, דאין צלי אוסר יותר
מקרי קליפה⁽¹¹⁾, והנפק הוא במקום הקליפה ומשליכין אותו, (קמט) ואפלו לדין דאוסרין בצלי עד ששים, מפל מקום אין להחמיר בזה
יותר מקרי קליפה, כי ההכחוב אינו דומה לכל צלי, הואיל ואינו מתקבב הרפה במקום אסר אלא מצבירו תמיד הנה ונהנה, כמו
שמבאר ביררה-דעה סימן סח, ואם נמצאת חשה חוץ לזפק לאסר ההכחוב, (קמט) לכתחלה צריה לקלף פאותו מקום, ובדיעבד אם
בשל פן בלי קליפה מפר, המדקדקים נוקרים בפסח קנים ההכחוב וקנים המליחה לפתוח התרנגולת היטב או לחתכו לשנים ולבדק
היטב שלא ימצא בתוכו חשה, ומי שעושה פן הרי זה נריו ונשכר (שכנה"ג): (פז) צריך לשקפם, דתלין שנתמצו מלחות שגמצא
בזפק [לכוש]: (פח) דלא חשיבי כמעפלים, דאף דלעגנו טמאה חשיבי כמעפלים, לעגנו אסור שאני, ועין בבאור הפ"א שפתב
דלפי זה אין חלוק בין שלמה או שבורה, אכל בעקר הדין מצדד לבסוף דאין לחלק בין אסור לטמאה ואפלו שלמין חשיבין
כמעפלין, פתב בספר מגינא: כל עניני הפסח לא יעשה על-ידי עבדים, וכן נאוי שלא יעשה על-ידי גטנים [פמ"ב]:

א (א) מתצות ולמעלה, הטעם, מפני שהיא (ב) וכן שחיתת הפסח, שכל אחד מישאל חב בו, ויום שמביאין קרפן הוא פיוס-טוב⁽¹⁾ ולכן
אסור מקרי סופרים במלאכה⁽²⁾, ואפלו בזמן הזה דליפא קרפן, ציון האסור במקומו עומד⁽³⁾: (ב) משמתין אותו, וגם (ג) אינו רואה סימן

שער הציין

(קמז) מגן-אברהם ור"א, ולדין דאין אנו באינן בין בחוש לשמן, אפלו בכחוש אוסרה פלה [הנ"ו]: והרב שלא הגיש פן על המסבר, דלדידה בלאו הכי
אסורה פלה, דלא גרע צלי ממליחה, וכמו שפתבו האחרונים: (קמח) מגן-אברהם וחקי"עקב: (קמו) עין במתצית-השקל שקבב דאסרת אותו רק כדי קליפה⁽¹⁰⁾:
(קמט) פן פתב חק"י-עקב: (קמט) מגן-אברהם ור"א ור"א, דלא כפ"ח: (קמט) פרי-מגדים, וטעמו, דמצד הדין טסכים לחק"י-עקב וצלת-שפת דאפלו אם נמצא
חוץ לזפק גס"פן מפר, דהכחוב אינו דומה לכל צלי, רק לחמירא פלמא חשש קצת לדעת השחמירין, עין באלהו זוטא וצלת-שפת, ודע, דחק"י-עקב יש טעות
סופר מה שפתב בשם אליהו זוטא, דהאליהו זוטא מרי רק בנמצא חשה חוץ לזפק, עין שם, ובחק"י-עקב חסר איהו פמח⁽¹¹⁾, והבאר היטב נגרר אחר הטעות
והשחמיר כמו שראה בחק"י-עקב, ובאמת זה אינו: (כ) פוקדים: (ג) אחרונים, וכן מוכח ב"ש"ס:

הלכות פסח סימן תסח

(ג) בהנכם אסור. יגיש מי שאוסר (ד) אפלו על ידי (ה) אינו יהודי, (ו) וכן הוא הפונה: ב' הבה דברים אמורים, בשעשוהו (ו) מלאכה (ז) להשתכר (ח) או בהנכם (ט) והוא מלאכה גמורה. לתפר בגדים מפ'ש (כ"י); אכל (ח) מתקן הוא פליו ליום טוב, וכן מי שכותב ספרים (א) (ט) לעצמו דרך למודו, מתר: ג יקום הצות, (י) מקום שפנתו לעשות מלאכה עושין, מקום שפנתו (ד) (יא) שלא לעשות אין עושין: הגה (יב) ולדין, (ה) מקום שפנתו שלא לעשות (מהרי"ם). (יג) ודוקא מלאכות גמורות, אכל שאר מלאכות, אפלו מנהג ליקא (מהרי"ם): ד (י) (יד) *ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, (טו) לא יעשה

ג מרדכי ש"ד ד' חסד
בסימן ש"ה ש"ח
בשם אבי העזרי, וכן
כתב הראשון ו' חסד
ש"ס

שערי תשובה

הנה פסק חיים ומצא שהוא קונה הסמך. ולי נראה שאם צ"ח לפרטות אין לבטל שטח הנקל ויכול לומר פריש שאין רוצה לקנות הנפש כלל, ותפר לשחוש כשיפתוחה יתור להשליך הנפש לשרות הרבים כחום כמות שהוא. ע"ש: [ב] אינו יהודי. עבד"ט. ע"ן שביח"ב ח"א שכתב שא"י שהא"י מתיר לא מלאכי לבי להקל למעשה ג"ד שהחייב והתור"ל ואפלו בהקל בקל ערב שבת, ע"ש כו.

באר היטב

לגמרי בהכהוב. וע"ל סי"ק לו משי"ש. כתוב בס' פנאי: פל עניני פסח לא יעשה ע"י אינו יהודי:

(ה) א"י. ונהגו להספד ע"י א"י אחר הצות, אבל ע"י ישראל אסור, וכ"ש שלא יספר ישראל לא"י. וכתב מהרי"ו והמהרי"ל דגם נטילת צפרנים אסור אחר הצות. וא"י מתיר בנטילת צפרנים אם שכח לשל קדם הצות, עמ"א סי"ק יג. ועמ"א. דין אבל שחל לו ע"פ תוף ל"ד, ע"ן ב"ד סימן שצט. וכתב מה"א, דכל מה דשרי בח"ה כ"ש דשרי ב"ע"פ. לא יתנו הנשים בגדים לכוכב אחר הצות, עמ"א: (ג) להשתפר. ופועל שאין לו מה לאכל מטר לעשות מלאכה להשתפר, כנה"ג: (א) לעצמו. אבל לאחרים אפלו בהנכם אסור, לב"ש [ע"ן סימן רנא]: (ד) שלא לעשות. וכלולה מטר עד נצח הסמה: (ה) מקום. והלבוש פתב שלא רצה נוהגין אסור, ע"ש: (ו) ההולך. ע"ן ח"י שהאריך בזה [ואפלו בענינה אסור], ויבאר שם דאם באינה מקום נהגו אסור בדבר הפאנצ"י¹ ונתגרשו אותו הקהל וכאו בני אדם אחרים ונתלשבו שם שפנתהם לאכל

באור הלכה

בבעיר סמך ומקום המצוה לצדף מתר, אלא דרב הוסיקס חוססין שם הגדול שלי, ואס"ן אפשר דאין להקמיר: * ההולך וכו'. ע"ן משנה ברורה, ודע. הסעיף זה כלו הוא לשון הרמב"ם, ונחלקו האחרונים בפרושו: דעת המגן אברהם ועוד אינה אחרונים דחאו סובר גס"ן כחוספות וקרא"ש. וקמו שהספרי המקנ"א בכהם את כל הפע"ף לפי זה וקמו שהעפנתו במשנה ברורה, ונצח הש"ך ביונה"דעה סוף

משינה ברורה
ברכה מאותה מלאכה⁶⁵: (ג) בהנכם אסור. אם הוא מלאכה גמורה, ויך לקמיה בפע"ף ב: (ד) אפלו על ידי אינו יהודי. כמו (ז) בחל המועד: (ה) יגיש מי שמתיר. אפלו הוא עושה בביתו (ד) של ישראל, דסבירא לה דלא החמירו בזה באמירה לעפ"ם כמו בחל המועד יום טוב. ולענין להספד על ידי עפ"ם אחר הצות,

הסכימו (ה) הרבה אחרונים להקל אף שפשה ראשו לצד המספר ומספד קצת, אבל על ידי ישראל אסור (ו) אפלו בהנכם משום דהיא מלאכה גמורה⁶⁶. ונטילת צפרנים אם שכח לשל אותן קדם הצות, (ו) יש להקל אפלו על ידי עצמו או על ידי אחר בהנכם: ב (ו) מלאכה להשתפר. ובנה (ז) אפלו אינו מלאכה גמורה אסור, ואפלו אם הוא לצדף יום טוב. כתבו האחרונים, דפועל שאין לו מה יאכל מטר לעשות מלאכה להשתפר: (ז) והוא מלאכה גמורה. ובנה אסור אפלו לצדף יום טוב, וכפום פליו הוא בכלל מלאכה גמורה ואסור⁶⁷. ולכונסת עפ"ם (ט) מטר בכל פנוי לפן אחר הצות. כתבו האחרונים, דכל מה שמתר לעשות בחלו של מועד, כגון דבר הצדף⁶⁸, או שעושה מעשה הדיוט ולא מעשה אמן ויש בו צדף המועד, וכיצא בנה משרד דברים המתרים בחלו של מועד, פל"שפן שמתרים בערב פסח אחר הצות⁶⁹, וכן פל אותן שהתירו לספר ולכבס בחלו של מועד, כגון הבא ממדינת הים והיצא מבית האסורין, מפרין גס"ן בערב פסח אחר הצות⁷⁰: (ח) מתקן הוא פליו ליום טוב. רוצה לומר, בלי ישן שנהקלקל קצת או בגדיו שנקרעו קצת, ושאין לתקן ולהתפרם לצדף יום טוב, והוא הדין שמתר כל זה לצדף תכרו אם הוא בהנכם, וכתבו האחרונים (י) ואפלו מעשה אמן מטר בנה: (ט) לעצמו דרך למודו. דכ"ן שד"ך למודו ולעצמו הוא כותב (יא) אינה נראית בקלאכה גמורה, שבודאי אינו מתבטן לכהיבה גמורה ונהגונה, והדין פתקון בעלמא שהתירו לצדף המועד⁷¹; ולאחרים, (יב) אפלו בהנכם אסור בנה⁷²: ג (י) מקום שפנתו כו' עושים. ואפלו בשכר. ובסעיף ה' יבאר סעיף זה, ע"ן שם במתפר ונ"מ"א: (יא) שלא לעשות. הינו מצד הסמה ולמעלה. [וכל הלילה מתר]. ואפלו בניהם אחרים עד סוף פל הדורות אין רשאין לעשות משום "אל תשש תורת אמן", ואפלו התרה אין מועיל בניהם⁷³ [אחרונים]: (יב) ולדין וכו'. ע"ן בלבוש ובשאר אחרונים שאין זה מסבס. פי יש הרבה מקומות שנוהגין לעשות עד הצות, ועל פן פלוי פל אחד לפי מנהג מקומם⁷⁴: (יג) ודוקא מלאכות גמורות וכו'. פנ"ל בסעיף ב בה"ה"ה בלאחר הצות: ד (יד) ההולך וכו'. פללו של סעיף זה לפי דעת מגן אברהם וכמה מפרשים שהחליטו כמותו (יג) להלכה הוא פן: פשאדם הולך מעירו לציר אחרת, ובעירו נהגו להקל באינה דבר ובעיר שבא בה מחמירי בנה, אם אין דעתו להשתקע בעיר הזאת בתמידות אינו חל עליו חמרי מקום זה מעקר הדין, ויכול לנהוג להקל כמנהג מקומו בענינא פתוח ביחו, אבל בספקא אין לו להקל מפני הספקות: וכל זה בדברים שאפשר לעשותן בענינא ולא יתודע לאנשי המקום, אכן בדברים שאי אפשר לעשותן פל"פ בענינא, כמו מלאכה, אין לו לעשות אף בענינא בתוך העיר⁷⁵, (יד) אלא יצא לשדה חוץ לתחום העיר ושם יוכל להקל כמנהג מקומו. ובענינהו להשתקע⁷⁶, חל עליו מנהג המקום פתח כשבא לתחום העיר, ואפלו אם ירצה אחר כך לצאת חוץ לתחומה של עיר ולהקל כמנהגו (ט"ו) אינו רשאי, שכתב חל עליו מנהג מקום זה בינו שבא לבאן לקבץ מקומו. וכן הוא הדין אם מנהג מקומו להקמיר והלך למקום שמתקלן, פלוי גס"ן בנה, דאם דעתו להשתקע שם, נקבע מנהגו חמרת מקום שניצא משם (ט"ז) משרא לפקום החדש ומתיר לו להקל כמנהג אותו הפקום; ואם אין דעתו להשתקע במקום זה, צדין לא נפקע מנהג חמרי המקום שניצא משם, ואסור לו להקל באותו דבר כמנהג הפקום הזה, ויפול מקום אין לו להתראות בפני אנשי אותו מקום שפיררו בו פ' שאינו נוהג כמנהגם, מפני מלקות, אלא חמיר בענינא⁷⁷. ועתה נבאר בקצרות: (ט"ו) לא יעשה וכו'. ומירי כשדעתו

שער הציון

(א) פוסקים: (ז) במרדכי, הובא בבית יוסף: (ח) מהרש"ל וכו' ואלהי ביה וכו' וכו' אדם ומתן האלה: (י) אחרונים: (י) אלהי וכו', וכן הסכים הפרי"ק ב"ד וכו' אדם, ואפלו בחל המועד גופא רב פוסקים מהירין בבסימן תקלה, ויש לסמוך על זה על כל פנים בערב פסח דקיל מחל המועד: (ט) עלת פתמי וש"א: (ט) פן מעדד אלהי רבה, ולא כעשרת ימים, וכן פסק בספר מגן האלה: (י) והגרי"ז כתב דאם הוא בשכר, אפלו מעשה הדיוט לצדף המועד אסור; ולפי מה שמבאר בסמך חקמב בשערי תשובה בשם הנוהג ביהודה דבנה אפלו בחל המועד מתיר⁷⁸, פל"שפן שיש להקל בנה בערב פסח אחר הצות: (יא) אלהי וכו': (יב) אחרונים: (יג) ע"ן באור הלכה: (ד) ע"ן לקטן בסימן תצו כמגן אברהם סעיף קטן ז בשם הרמב"ן: (טו) אחרונים: (ט"ז) הינו לתוך תחומה:

תרומם: 1 חלב שתחת הקדום שעל הפרס.

הלבנות פסח סימן תסח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

אינו רואה סימן פנכה מאותה מלאכה¹⁶.

6) ובביאר כוונתו אינו ראה סימן ברכה מאותה מלאכה, כתב לעיל (סי' רנ"א ס"ק ב) לגבי העושה מלאכה בערב שבת, שאף אם ירחיק במלאכה זו יפסיד כנגדה במקום אחר.

[משנ"ב ס"ק ה]

משים דהיא מלאכה גמורה¹⁷.

6) ואם מספר את עצמו, כתב הרמ"א (יו"ד סי' שצ"ט ס"ג) בשם מהר"י מינץ (סי' ד) שמוותר, וכן ביאר הש"ך (שם סי' יב) שלא נאמר האיסור אלא כשמסתפר על ידי אחר. מאידך, השו"ע הרב (ס"ד) כתב שאפילו לספר את עצמו אסור, וכן הורה הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי קובץ בעניני ניסן עמ' לו הע' ג) שיש להורות להחמיר בזה, ולכאורה משמע שכן דעת המשגיב שלא הביא היתר זה.

[משנ"ב ס"ק ו]

דפועל שאין לו מה יאכל מתר לעשות מלאכה להשתפר¹⁷.

7) וגדר פועל שאין לו מה יאכל, כתב לקמן (סי' תקמ"ב ס"ק ז) ושע"ה"צ שם (סי' יד) לענין חול המועד, שדעת המג"א היא שאין לו כלל מה לאכול, אבל אם יש לו לחם ומים אסור לו לעשות מלאכה, אך יש אומרים שגם אם יש לו מה לאכול רק שאין לו צורכי יום טוב, מותר לו לעשות מלאכה, וכתב השו"ת הלבנות (שם סי' ט) שראוי להחמיר כדעת הראשונה.

ואף כשהחירו לו לעשות מלאכה כדי שיהיה לו מה לאכול, כתב במשגיב (שם) בשם המג"א שצריך על כל פנים לעשות את המלאכה בצינעא, כיון שהרואה לא יודע שהפועל הוא עני יחשוב שעובר על דברי חכמים, ומי"מ אם אינו יכול לעשות בצינעא, מותר לו לעשות בפרהסיא, כיון שאין לו מה לאכול כלל. אך אם יש לו מה לאכול ורוצה להשתכר בשביל שמחת יום טוב, וכדעת הי"ש אומרים הג"ל, בכל אופן אין לו להקל בזה בפרהסיא.

[משנ"ב ס"ק ז]

וכבוס קליו היא פקלל מלאכה גמורה וצ"ע¹⁸ וכו', דכל מה שמתר לעשות בתלו של מועד, כגון דבר האבד¹⁹ וכו', דברים המתירים בחלו של מועד, פלישין שמתירים פערב פסח אחר הצומה²⁰ וכו', מתירין גם כן פערב פסח אחר הצומה²¹.

8) והפעלת מכות כביסה קודם חצות, כשיודע שתמשיך בפעולתה גם לאחר חצות, הורה הגר"ש אלישיב (קונטרס דיני פסח וספירת העומר עמ' 12) שמוותר.

וגיהרץ בנדים לאחר חצות לצורך המועד, הורה החזו"א (אמרי יושר עמ' צ"ט) שמוותר [וראה בארחות רבנו ח"ב עמ' נ], וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ג תשובה א).

9) ולעשות מלאכת דבר האבד, כטאית מוצא פועל בחינם או שאין לו מה יאכל וגם לא נכרי שעובד שכר, הורה הגר"ש אריע"ר (ש"כ פמ"ב הע' קמ"ד) שמוותר לשלם לפועל יהודי את שכרו המלא, קל וחומר מחול המועד שמוותר בכיה אופן, אמנם העיר (מילואים שם) שיש לעיין בזה, שלכאורה יש בכך משום איסור לפני עוור שמכשיל את הפועל בעשיית מלאכה בערב פסח.

10) ומכירה או קניה בחנות לצורך המועד, כיון שהיא מותרת בחול המועד, משמע שהיא מותרת גם בערב פסח אחר חצות, וכן כתב בקובץ מבית לוי (קובץ בעניני ניסן עמ' לו אות ח) שהיא מותרת.

11) ומלאכות אלו כתספורת וכיבוס כשהותר לעשותן בערב פסח, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקמ"ב ס"א ד"ה אפילו) שראוי מותר לעשותן אפילו בשכר, שחוקא בחול המועד אסר הרא"ש (מתעד קטן פ"ב סי' ט) לטול שכר בעבורן, משום שהוא כעובדא דחול, אבל בערב פסח שהוא חול אין לאסור מטעם זה.

ולחספיד תלמיד חכם שמת בפניו של מת, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקמ"ב ס"ג ד"ה שמת) שאף שבחול המתעד מחמירים בזה, מי"מ בערב פסח אחר חצות מותר להספיד.

[שע"ה"צ ס"ק ו]

כשם הנודע ביהודה דקנה אפלו בחל המועד מת²².

12) וראה בביה"ל לקמן (סי' תקמ"א ס"ה ד"ה אלא) שהקשה על דברי הנודע ביהודה (הגרש"ב והלחבר).

[משנ"ב ס"ק ט]

תקו כתקון בעלמא שהתירו לערך המועד²³; ולאחרים, אפלו בתקום אסור קנה²⁴.

13) ובשצריך לכתוב לעצמו מזוה או תפילין לצורך אחר המועד, או לכתוב לאחרים לצורך המועד, או כשאין להם ספר תורה לקרוא בו לציוור, כתב השו"ע לקמן (סי' תקמ"ב ס"ב-ג) ובמשגיב שם (סי' י) שמוותר לכתובם אף בחול המועד.

14) ובטעם הדבר כתב האליה זוטא (סי' ד) שכשכותב לאחרים נחשב הדבר כמלאכה גמורה, ולכן אסור בערב פסח אפילו לצורך מצוה, ואפילו אם אינו נוטל שכר, מפני שעשאוהו כיום טוב.

[משנ"ב ס"ק יא]

ואפלו התנה אין מועיל קנה²⁵.

15) ובטעם הדבר כתב הקרבן נתנאל (פסחים פ"ד סי' ג אות ח), שהתרה מעילה בכך שהנודע מתחרט שקיבל עליו דבר זה בתורת נדר, ועל ידי כך נחשב הנדר לנדרי שגגה, ואין לומר כן אלא בנדר עצמו ולא בבנים שאסורים מחמת נדר אביהם, שהרי אינם יכולים להתחרט על קבלת הנדר של אביהם.

[משנ"ב ס"ק יב]

ועל-כן תלוי כל אקד לפי מנהג מקומה²⁶.

16) והמנהג בירושלים, כתב הפרי"ח (סי' ג) והביאו בלוח ארץ ישראל, שלא לעשות מלאכה כל היום, מכיון שמתקבצים בה גם אנשים ממקומות שנהגו שלא לעשות מלאכה, מאידך, דעת הגר"ש אריע"ר (הלכות שלמה פסח פ"ח דבר הלכה אות ח) שלא שמענו שנהגו כן, והוסיף שאף לפי הפרי"ח אין המנהג אלא בתחום העיר ירושלים שהיתה בזמן בית המקדש, ולא בכל מה שנקרא כיום ירושלים.

[משנ"ב ס"ק יד]

אין לו לעשות אף בצנעא בתוף העיר²⁷.

17) טעם הדבר ביאר בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ב סי' כג), שאף כשעושה בצנעא, שמא מטרת המלאכה ישכח מלהזהר כשיראה אנשים [וראה שם מה שלמד מכך לענין המתפלל בבית הכנסת שמתפללים בנוכח שונה משלח.

[משנ"ב שם]

וכדעתו להשתעצ²⁸ וכו', אלא יתקיר בצנעא²⁹.

18) ובזמנינו, כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ג סי' ע"ד) שאף כשבא עב בני משפחתו אין זו הוכחה לקביעת מקומו במקום זה, כיון שבזמנינו הנטיעה ממקום למקום היא רק טירחה קטנה, אלא תלוי הדבר רק אם דעתו לחזור, אכן, אם יש הסתברות גדולה שיתעכב במקום זה תם ימצא בו פרנסה ולא יצדק לחזור למקומו הראשון, כתב (שם וסי' ע"ה) שמחמת כך נחשב שאין דעתו לחזור, מאידך, הערוך השלחן (סי' תצ"ו ס"ה) כתב שאם בא לבדו תלוי הדבר אם דעתו לשהות שם י"ב חודש שאו צריך לנהוג כאותו מקום, או שדעתו לשהות פחות מיי"ב חודש שאו נהג כמקום שיצא משם.

המשך בעמוד הבא

